

Список використаних джерел

1. Жукевич І. Явні та неявні принципи права: поняття, ознаки та особливості / І. Жукевич // Юридична Україна. – 2009. – № 11. – С. 10 – 16.
2. Колодій А. М. Принципи права України: монографія / А. М. Колодій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
3. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : В 4 т. / В. И. Даль. – М. : Русский язык, 1980. – Т. 3 : П. – 552 с.
4. Брокгауз Ф. А. Энциклопедический словарь. Современная версия / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – М. : Эксмо, 2005. – 672 с.
5. Недюха М. П. Системний аналіз історичних типів європейської ідеології / М. П. Недюха. – Ірпінь : Академія державної податкової служби, 2001. – 404 с.
6. Рабінович П. М. Принципи права / П. М. Рабінович // Юридична енциклопедія: В 6 т. – К., 2003. – Т. 5 (П-С). – С. 128.
7. Богачова О. В. Законотворчий процес в Україні / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко; за заг. ред. В. О. Зайчука. – К., 2006. – 421 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія держави і права / О. Ф. Скакун. – Х., 2005. – 656 с.
9. Report on the Rule of Law, adopted by the Venice Commission at its 86-th plenary session (Venice, 25-26 March 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD%282011%29003rev-e.aspx>
10. Малахов В. П. Концепція філософії права / В. П. Малахов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 751 с.
11. У загальнонауковому сенсі зазначені аспекти принципів викладені у монографії М. П. Недюхи (Недюха М. П. Системний аналіз історичних типів європейської ідеології : Монографія / М. П. Недюха. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2001. – 404 с.)
12. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти / В. Л. Федоренко. – К.: Ліра-К, 2009. – С. 120 – 126.; Теорія держави та права: Академічний курс / За ред. : О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К., 2006. – С. 44-49.
13. Теорія держави та права: Академічний курс / За ред. : О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К., 2006. – 688 с.
14. Варламова Н. Принцип правової определенности в практике Европейского Суда по правам человека // Конституционное право: Восточноевроп. Обзорение. – 2002. – № 4 (41) – С. 94 – 109.
15. Шлоер Б. Принцип адекватності в європейському та українському публічному праві та його розвиток в українському адміністративному праві / Б. Шлоер // Право України. – 2011. – № 4– С. 65 – 103.; Шевчук С. Значення загальноправового принципу пропорційності для визначення конституційних обмежень щодо реалізації конституційних прав і свобод (зарубіжний досвід) / С. Шевчук // Вісник Академії правових наук України. – 2000. – № 1. – С. 69-76.
16. Карпен У. Оценка законов: европейский опыт. Немецкий опыт / Ульрих Карпен // Оценка законов и эффективности их принятия : материалы международного семинара (16-17 декабря 2002 г.). – М. : Издание Государственной Думы, 2003. – С. 36 – 49.
17. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Х.: Консум, 2001. – 520 с.
18. Фігель М. В. Поняття принципів правотворчості та основні підходи до їх класифікації / М. В. Фігель // Наукові записки. – Видавничий дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Том 53. – С. 21-24.
19. Недюха М. П. Правова ідеологія українського суспільства: Монографія / М. П. Недюха. – К.: МП „Леся”, 2012. – 400 с.
20. Conference on “The Rule of Law as a practical concept” Lancaster House, London, March 2012. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile>
21. Козюбра М. І. Принцип верховенства права та вітчизняна теорія і практика: мат. міжнар. конф. «Верховенство права: питання теорії та практики» [Текст] / М. І. Козюбра // Українське право. – 2006. – № 1 (19). – С. 15 – 23.

УДК 342.7

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГРОМАДЯН НА РЕФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Доценко В.О.

(доктор історичних наук, професор кафедри теорії права та держави Національного університету ДПС України)

Гапоненко Л.В.

(кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права та держави Національного університету ДПС України)

Анотація. У статті досліджено правове забезпечення участі громадян у сучасних реформаційних процесах в Україні, оцінку громадянами ситуації щодо стану та необхідності проведення реформ, запропоновано шляхи вирішення проблем пов'язаних з їх впровадженням.

Ключові слова: Конституція України, громадянське суспільство, реформи, судова влада, децентралізація.

Аннотация. В статье исследованы правовое обеспечение участия граждан в современных реформационных процессах в Украине, оценку гражданами ситуации о состоянии и необходимости проведения реформ, предложены пути решения проблем, связанных с их внедрением.

Ключевые слова: Конституция Украины, гражданское общество, реформы, судебная власть, децентрализация.

Annotation. In the article the legal security of citizens' participation in the current reform process in Ukraine, evaluating the situation of citizens of the state and the need to reform the ways of solving problems related to their implementation.

Key words: Constitution of Ukraine, civil society, reform the judiciary, decentralization.

Досвід країн з різними правовими системами засвідчує, що успіх політичних, соціальних, економічних та інших трансформацій і реформ в суспільстві дуже часто залежить від участі самих суб'єктів, яких ці зміни безпосередньо стосуватимуться, в нашому випадку – це громадян України.

Неурядові організації беруть участь у демократичних процесах, що визначено у Загальній декларації прав людини, Європейській конвенції про права людини, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, Конституції України, ЗУ «Про громадські об'єднання», Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та ін.

Метою державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є створення сприятливих умов для задоволення інтересів, захист прав і свобод людини і громадянина, дальшого становлення громадянського суспільства на засадах безпосередньої, представницької демократії, самореалізації та самоорганізації громадян [1].

Українське суспільство стало консолідованішим, громадські організації – активнішими та ефективнішими у відстоюванні реформ. Активісти, згуртовані в Громадський сектор Євромайдану, ще в січні 2014 р. почали планувати те, яким чином революційну енергію Майдану спрямувати в конструктивне русло. Новій владі було запропоновано пакет невідкладних ініціатив, що допоможуть реанімувати країну. До пакету ввійшли законодавчі ініціативи у сфері люстрації, боротьби з корупцією, освіти, виборчого законодавства, реформи прокуратури, судів та міліції. У квітні 2014 р. ці напрацювання були представлені громадськості у вигляді Реанімаційного Пакету Реформ.

Стратегічними державними документами визначено більш ніж 60 сфер, в яких необхідно провести реформи. На 2015 рік визначені найбільш пріоритетні: судова реформа; децентралізація; реформа правоохоронної системи, національної безпеки та оборони; податкова реформа; реформа освіти; конституційна реформа; виборча реформа тощо.

Україна намагається забезпечити розвиток громадянського суспільства в контексті реформ не лише власними засобами, а й важливу роль у цьому процесі відіграє європейський Союз. Європейський Комісар з розширення і Європейської політики сусідства Штефан Фюле та Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк у 2014 році підписали нову програму з підтримки громадянського суспільства в Україні (бюджет – 10 млн. євро) з метою сприяння демократичним реформам за участю організацій громадянського суспільства та соціально-економічному розвитку України.

У зв'язку з початком з 1 листопада 2014 р. тимчасового застосування Угоди про асоціацію Україна – ЄС розпочинається створення інституцій, передбачених Угодою [2]. На реалізацію реформ в Україні, крім нормативного забезпечення, також створено Платформу громадянського суспільства Україна – ЄС, Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства в Україні, Коаліцію громадянського індексу Реформ

та інші; також діють різноманітні проекти зразку «Програма підтримки громадянського суспільства в Україні», «Посилення спроможності недержавних структур сприяти проведенню реформ та підвищенню підзвітності влади» тощо.

Впровадження реформаційних положень в життя може відбуватися лише через першочергове внесення відповідних змін до Конституції України, як акту найвищої юридичної сили, що регулює політико-правові, суспільні та інші відносини. А. Селіванов зазначає, що «реформа Конституції – це не зміна її тексту, а зміна змісту і затвердження верховенства її принципів і цінностей, вона означає системні перетворення з встановленням вищих пріоритетів, які не отримали достатню конституційну силу» [3, с.336].

Згідно самої Конституції України – людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [4, ст. 3], тому необхідним є забезпечення безпосередньої участі громадян у конституційній реформі.

З метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо змін до Конституції України із залученням до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, сприяння досягненню громадського та політичного консенсусу щодо вдосконалення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні Указом Президента України створена Конституційна комісія.

Оскільки, конституційна реформа в цілому досі не відбувалась, то відкритим залишається і питання про всеукраїнський референдум про внесення змін до Конституції України. Доцільність якого в даному випадку підтримують уряд, громадські організації та самі громадяни України.

Тим більше, що часто реформи сприймаються громадянами лише як додаткова можливість для влади досягти власних політичних інтересів, а народ використати як об'єкт, який всупереч закону не може скористатися своїм правом на владу. Починати реформи необхідно з підготовки обґрунтованих пропозицій та створення умов для суспільного доступу та можливості прийняти участь у їх обговоренні (чого власне не вистачало у реформі та впровадженні виборчого законодавства на місцевому рівні).

Ключовими сферами, які підлягають конституційному реформуванню є децентралізація та правосуддя. Було проведено опитування Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 19 по 24 грудня 2014 року (опитано 2008 респондентів). Необхідність проведення судової реформи в Україні (переформатування суддівського корпусу, обрання суддів, зняття недоторканості тощо) підтримує більшість українських громадян, причому 46% вважають, що ця реформа є одним з найбільш нагальних завдань і має розпочинатися якнайшвидше. Ще 34% також відзначають потребу реформувати судову систему, але завважають, що наразі є більш актуальні завдання і з судовою реформою можна дещо почекати. Лише 1,5% українців не бачать особливої потреби в реформі правосуддя в Україні. Опитування представників судової гілки влади було проведено у період з 8 грудня по 27 січня 2015 (опитано 1066 суддів та 26 співробітників Апеляційного суду). Лише 12% опитаних суддів та працівників апаратів судів вважають, що проведення судової реформи в Україні є одним з найбільш нагальних завдань на сьогодні. Більшість респондентів (51%) вважають, що цю реформу проводити потрібно, але, на їхню думку, наразі існують більш актуальні завдання. Ще 16% опитаних суддів вважають, що реформа не на часі і її можна відтермінувати, а от 19% вважають, що особливої потреби проводити судову реформу немає взагалі.

Щодо реформи децентралізації, то за результатами всеукраїнського опитування проведеного в листопаді 2014 року Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» у співпраці з фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» (опитано 1803 респонденти, окремо

357 службовців органів місцевого самоврядування) доцільність розширення повноважень підтримують 58 % громадян та 90 % службовців органів місцевого самоврядування; не підтримують – 13 % громадян та 4 % службовців органів місцевого самоврядування; відсоток голосів, що залишається – не змогли відповісти.

Звісно реформи сьогодні необхідні як ніколи. Та перш за все, вони повинні бути зрозумілими людям. Використання людського потенціалу для суспільного прогресу має відбуватись з використанням правових засобів та заходів, спрямованих на реальне народовладдя.

На жаль, суспільство нарікає на нестачу комунікації з владою, брак достатньої залученості громадських організацій, експертних середовищ у підготовку рішень щодо реформ в Україні. Незважаючи на достатнє правове забезпечення та створення необхідних інституцій для реалізації реформ існують певні проблеми участі громадянського суспільства у реформаційних процесам, подолання яких надасть можливість досягти бажаних результатів:

зважаючи на розмаїтість думок вчених та практиків щодо участі громадськості у вирішенні питань державного значення та внесенні змін до Основного Закону зокрема, на нашу думку, необхідно розділяти питання політичні та суспільні і виходячи з цього надавати можливість громадянам брати участь у їх вирішенні. Навіть якщо питання не стосується безпосередньо громадян України, то вони мають знати чому відбуваються реформи і/або вносяться зміни до законодавства і що це їм дає;

внесення змін до Конституції України має бути не лише легітимним з точки зору змісту та процесу, а й легітимним точки зору сприйняття цих змін громадянами України; легітимність конституційної модернізації повинна спонукати ініціаторів конституційної реформи до продуманих кроків, аналізу позицій зацікавлених сторін, залученню інститутів громадянського суспільства для усунення протиріч конституційного характеру;

інформаційна кампанія про триваючі та майбутні реформи і власне сам процес не має підміняти розв'язання реальних державних та суспільних проблем розширенням сваволі влади; не можна зводити діалог із громадськістю до звичайної формальності;

слід унеможливити неналежне виконання посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування вимог чинного законодавства щодо участі громадськості у прийнятті рішень; необхідно забезпечувати підтримку їх діяльності шляхом зміцнення інституційної та фінансової самостійності громадських організацій;

необхідно забезпечити виконання органами державної влади взятих на себе зобов'язань нормативного характеру у сприянні участі громадян в управлінні державними справами, референдумах тощо. Зокрема, забезпечити безперешкодний доступ громадськості до публічної інформації, а також залучати громадськість до формування, моніторингу та реалізації антикорупційної політики, утворення та забезпечення діяльності робочих груп за участю громадськості з метою моніторингу реалізації Закону «Про запобігання корупції»;

підвищення політичної культури самого суспільства та політичної компетентності, утвердження в масовій свідомості активістських установок сприятиме процесу демократизації українського суспільства; необхідні кількісне та якісне зростання громадських організацій, підвищення їхньої компетентності, інституційної і ресурсної спроможності, покращення комунікацій, пошук і використання нових технологій контролю, вдосконалення спільних дій, підвищення професійного рівня самих громадських контролерів.

подолання тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів влади та органів місцевого самоврядування сприятиме налагодженню ефективного діалогу з суспільством.

державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні має бути спрямована на використання його можливостей, зокрема щодо забезпечення

відносин партнерства між владою та інститутами громадянського суспільства, створення умов для безпосереднього залучення до підготовки об'єктивних та дієвих управлінських рішень заінтересованих суспільних груп, що сприятиме подоланню в країні адміністративно-бюрократичної державності, забезпеченню в державі суспільної злагоди.

Отже, активна участь громадян у здійсненні державної реформаційної політики дозволить більш повно представити інтереси різних соціальних груп, підвищити якість та легітимність управлінських рішень, запобігти зловживанню владою та її бюрократизації, сприятиме налагодженню конструктивного співробітництва між владою та громадянами. Участь громадськості в прийнятті важливих для держави і самих громадян рішень підвищує їх результативність, допомагає виявляти і усувати недоліки в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, стимулює соціальну активність громадян, їх зацікавленість в успішному вирішенні державних справ та самим забезпечуючи можливість інтеграції України у європейські та світові структури.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації. Указ Президента України від 24.03.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 16 вересня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua
3. Селіванов А. Доктрина компетенції конституційного правосуддя / А. Селіванов // Віче. – 2011. – № 17. – С. 336-340
4. Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
5. Судова реформа: опитування громадської думки, суддів, експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua>
6. Децентралізація влади, як її бачать громадяни та службовці органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua>

УДК 347. 122: 007

«ПРАВО НА» ІНФОРМАЦІЮ ЯК «ПРАВО ДОСТУПУ»

Дідук А.Г.

(кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу
Національного університету ДПС України)

Анотація. В статті «Право на» інформацію як «право доступу» розглядаються проблемні питання правової охорони такого нетипового об'єкта цивільного права як інформація (конфіденційна інформація) та шляхи їх вирішення. Виходячи із специфіки даного об'єкта цивільного права, розкрито зміст «права доступу» до інформації (конфіденційної інформації) як більш адекватного терміна на відміну від «права на» інформацію. Зроблено висновок про те, що суб'єктивного права на інформацію (конфіденційну інформацію) не існує, а мова йде про захист «охоронюваного законом інтересу» особи, яка фактично контролює таку інформацію.

Ключові слова: «право на» інформацію, «право доступу» до інформації, охоронюваний законом інтерес щодо інформації, інформація з обмеженим доступом, конфіденційна інформація.

Аннотация. В статье «Право на» информацию как «право доступа» рассматриваются проблемные вопросы правовой охраны такого нетипичного объекта гражданского права как информация, конфиденциальная информация и пути их решения. Исходя из специфики данного объекта гражданского права, раскрыто содержание «права доступа» к информации как более адекватного термина в отличие от «права на» информацию. Сделано вывод о том, что субъективного права на информацию (конфиденциальную информацию) не существует, а речь идет о защите «охраняемого законом интереса» лица, которое фактически контролирует такую информацию.

Ключевые слова: «право на» информацию, «право доступа» к информации, охраняемый законом интерес в отношении информации, информация с ограниченным доступом, конфиденциальная информация.

Annotation. In the article "Right is on" information as "right for access" the problem questions of legal safeguard of such off type object of civil law as information (confidential information) and ways of their decision are examined. Going out the specific of this object of civil law, maintenance of "right for access" is exposed to information (confidential information) as more adequate term unlike a "right on" information. Drawn conclusion